

Araling Panlipunan

Unang Markahan

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisiyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Ang modyul na ito ay masusing sinuri at niribisa ayon sa pamantayan ng DepEd Region 4A at ng Curriculum and Learning Management Division CALABARZON. Ang bawat bahagi ay tiniyak na walang nilabag sa mga panuntunan na sinasaad ng Intellectual Property Rights (IPR) para sa karapatang pagkatuto.

Mga Tagasuri

Araling Panlipunan Ikaanim na Baitang

Regional Office Development Team: Job. S. Zape, Jr., Leonardo C. Cargullo, Romyr L. Lazo, Fe M. Ong-Ongowan, Lhovie A. Cauilan, Ephraim L. Gibas

Schools Division Office Development: Lorena S. Walangsumbat, Jee-Ann O. Borines, Walter F. Galarosa, PhD., Maria Danica M. Aguila, Aina Marie R. Monterde, Chinlee A. De Leon, Maek Kennedy M. Landicho, Victor A. Ilagan, Leonardo F. Zulueta, Eric V. Mornaol, PhD., Rodante C. De Castro, Jasmine V. Laguador, Jannete Abanador, Maricel P. Sotto, Sharon A. Villaverde, Lyndon A. Uy, Aina Marie R. Monterde, Chinlee A. De Leon, John Ivan G. Landicho, Leonardo F. Zulueta, Sonny Bhoy Flores, Susana Barundia

Araling Panlipunan, Ikaanim na Baitang PIVOT IV-A Learner's Material Unang Markahan Unang Edisyon, 2020

Inilathala ng: Kagawaran ng Edukasyon Rehiyon IV-A CALABARZON

Patnugot: Wilfredo E. Cabral

Pangalawang Patnugot: Ruth L. Fuentes

Gabay sa Paggamit ng PIVOT 4A Learner's Material

Para sa Tagapagpadaloy

Ang Modyul na ito ay inihanda upang makatulong sa ating mga mag-aaral na madaling matutuhan ang mga aralin sa asignaturang Araling Panlipunan. Ang mga bahaging nakapaloob dito ay sinigurong naayon sa mga ibinigay na layunin.

Hinihiling ang iyong paggabay sa ating mga mag-aaral para sa ng paggamit nito. Malaki ang iyong maitutulong sa pag-unlad nila sa pagpapakita ng kakayahang may tiwala sa sarili na kanilang magiging gabay sa mga sumusunod na aralin.

Salamat sa iyo!

Para sa Mag-aaral

Ang modyul na ito ay ginawa bilang tugon sa iyong pangangailangan. Layunin nitong matulungan ka sa iyong pag-aaral habang wala ka sa loob ng silid-aralan. Hangad din nitong madulutan ka ng mga makabuluhang oportunidad sa pagkatuto.

Ang sumusunod ay mahahalagang paalala sa paggamit ng modyul na ito:

- 1. Gamitin ang modyul nang may pag-iingat. Huwag lalagyan ng anumang marka o sulat ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.
- 2. Basahing mabuti ang mga panuto bago gawin ang bawat pagsasanay.
- 3. Maging tapat at may integridad sa pagsasagawa ng mga gawain at sa pagwawasto ng mga kasagutan.
- 4. Tapusin ang kasalukuyang gawain bago pumunta sa iba pang pagsasanay.
- 5. Pakibalik ang modyul na ito sa iyong guro o tagapagpadaloy kung tapos nang sagutin lahat ng pagsasanay.

Kung sakaling ikaw ay mahirapang sagutin ang mga gawain sa modyul na ito, huwag mag-aalinlangang konsultahin ang inyong guro o tagapagpadaloy. Maaari ka rin humingi ng tulong kay nanay o tatay, o sa nakatatanda mong kapatid o sino man sa iyong mga kasama sa bahay na mas nakatatanda sa iyo. Laging itanim sa iyong isipang hindi ka nag-iisa.

Umaasa kami, sa pamamagitan ng modyul na ito, makararanas ka ng makahulugang pagkatuto at makakakuha ka ng malalim na pang-unawa sa kaugnay na mga kompetensi sa MELC. Kaya mo ito!

Mga Bahagi ng PIVOT Modyul

	Bahagi ng LM	Nilalaman						
Panimula	Alamin	Ang bahaging ito ay naglalahad ng MELC at ninanais na outcome ng pagkatuto para sa araw o lingo, layunin ng aralin, pangunahing nilalaman at mga kaugnay na						
	Suriin	halimbawa para makita ng mag-aaral ang sariling kaal- aman tungkol sa nilalaman at kasanayang kailangan pa- ra sa aralin.						
ad	Subukin	Ang bahaging ito ay naghahanap ng mga aktibidad, gawain, nilalaman na mahalaga at kawili-wili sa mag-aaral, karamihan sa mga gawain ay umiinog						
Pagpapaunlad	Tuklasin	lamang sa mga konseptong magpapaunlad at magpapahusay ng mga kasanayan sa MELC lalo na ang						
Pagr	Pagyamanin	bahaging ito ay nagbibigay ng oras para makita ng mag-aaral ang alam niya, hindi pa niya alam at ano pa ang gusto niyang malaman at matutuhan.						
lihan	Isagawa	Ang bahaging ito ay may iba't ibang gawain at oportunidad sa pagbuo ng kailangang Knowledge Skills and Attitude (KSA). Pinahihintulutan ng guro ang mga mag-aaral na makisali sa iba't ibang gawain at oportunidad sa pagbuo ng kanilang mga KSA upang						
Pakikipagpalihan	Linangin	makahulugang mapag-ugnay-ugnay ang kanilang mga natutuhan pagkatapos ng mga gawain sa D. Inilalantad ng bahaging ito sa mag-aaral ang totoong sitwasyon/ gawain ng buhay na magpapasidhi ng kaniyang interes upang matugunan ang inaasahan, gawing kasiya-siya						
	Iangkop	ang kanilang pagganap o lumikha ng isang produkto o gawain upang ganap niyang maunawaan ang mga kasanayan at konsepto.						
ıpat	Isaisip	Ang bahaging ito ay nagtuturo sa mag-aaral ng proseso na maipakikita nila ang mga ideya, interpretasyon, pananaw, o pagpapahalaga at makalikha ng mga piraso ng impormasyon na magiging bahagi ng kanilang kaalaman sa pagbibigay ng repleksiyon, pag-uugnay o						
Paglalapat	Tayahin	paggamit nang epektibong nito sa alinmang sitwasyon o konteksto. Hinihikayat ng bahaging ito ang mga mag-aaral na lumikha ng mga estrukturang konseptuwal na nagbibigay sa kanila ng pagkakataong pagsamahin ang mga bago at lumang natutuhan.						

Epekto ng Kaisipang Liberal sa Pag-usbong ng Damdaming Nasyonalismo

I Aralin

Sa araling ito, pag-aaralan at susuriin ang pagsibol ng kamalayang nasyonalismo. Inaasahan na masusuri mo ang epekto ng kaisipang liberal sa pag-usbong ng damdaming nasyonalismo, matalakay ang epekto ng pagbukas ng mga daungan ng bansa sa pandaigdigang kalakalan at maipaliwanag ang naging mga ambag ng pag-usbong ng uring mestiso at ang pagpapatibay ng Dekretong Edukasyon ng 1863.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: PAGBUO NG SALITA. Tukuyin ang inilalarawan sa bawat bilang. Punuan ng letra ang mga blanko upang mabuo ang mga tinutukoy na salita.

1. Tawag ng mga Espanyol sa subersibong kaisipan ng mga Pilipino.

_ I L _ B _ _ _ E _ _ S _ O

2. Naging pinakamabilis na daanan ng mga banyaga patungong Pilipinas upang makipagkalakalan.

S _ _ _ L

3. Mayayamang mamamayan ng Pilipinas na nakapag-aral at naliwanagan.

__ L L __ S __ _ A __ _

4. Sumulpot dahil sa naging masagana ang pamumuhay ng mga katutubong Pilipino.

M _ _ D _ _ _ L _ S _

5. Minahal ng mga Pilipino dahil sa demokratiko nitong pamamahala sa Pilipinas.

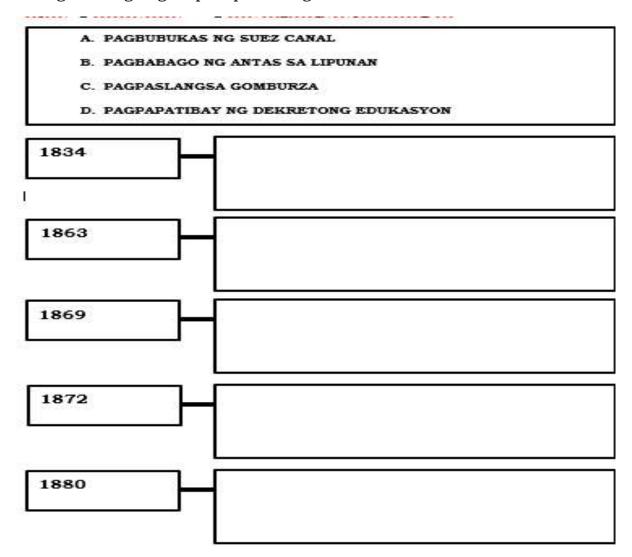
Epekto ng Kaisipang Liberal sa Pag-usbong ng Damdaming Nasyonalismo

- Tahimik na naging tagasunod lamang ang mga Pilipino noon sa unang dalawang siglo ng pananakop ng mga Espanyol.
- Sa pagdating ng ika-19 na siglo ay nag-umpisa ang maraming pangyayari na nagdulot ng pagbabago. Ito ay nagbukas ng daan upang sumibol ang kamalayang nasyonalismo ng mga Pilipino.
- Umusbong ang liberal na kaisipan at tinawag itong panahon ng Kaliwanagan o *Enlightenment*.
- Umunlad ang ekonomiya ng bansa dahil sa pagbubukas ng mga daungan para sa pandaigdigang kalakalan.
- Nakapasok ang mga liberal na ideya at mas umunlad ang kaisipan ng mga Pilipino kaya't naghangad sila ng pagkakapantay-pantay. Tinawag ng mga Kastila ang kaisipang ito ng mga Pilipino na *filibusterismo* o subersibong kaisipan.
- Naging maikli ang paglalakbay at dumali ang komunikasyon sa pagbubukas ng Suez Canal noong 1869.
- Peninsulares, Insulares, Mestiso, Principalia, at Indio ang naging bagong antas ng lipunan sa panahon ng Espanyol.

- Nagkaroon ng gitnang lipunan o *(middle class)*. Gumanda ang pamumuhay ng mga Pilipino, nakapag-aral ang mga anak at lumawak ang kaisipan.
- Naghangad ng pagbabago sa kanilang kalagayan ang mga Pilipino mula sa pang-aalipin ng mga dayuhan. Kabilang sa mga ito ay sina Dr. Jose P. Rizal, Marcelo H. del Pilar, Juan at Antonio Luna at iba pa.
- Itinatag ang paaralang primary sa mga lalaki at babae sa bawat lalawigan dahil sa utos ng Hari ng Espanya. Nagkaroon din ng paaralang normal para sa mga guro.
- Nakita ng mga Pilipino ang kahalagahan ng edukasyon dahil sa Dekretong Edukasyon ng 1863. Namulat sila, sumibol ang diwang makabayan at gumawa ng hakbang upang makatulong sa kapwa Pilipino.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: TIMELINE. Basahin ang mga kaganapan na nasa kahon sa ibaba. Isulat sa tapat ng bawat kahon kung ano ang naganap sa panahong ito.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: MARAMIHANG PAGPILI. Basahin ang mga sumusunod na tanong. Isulat ang titik ng tamang sagot sa iyong kuwaderno.

kuwaderno.
 Bakit magandang balita sa marami ang pagbubukas ng Suez Canal? Naganap ito sa ibang bansa Napaikli ang paglalabkabay Dumami ang mga nag-aangkat ng mga produkto Nabuksan ang Pilipinas sa pandaigdigang pamilihan A.1,2,3 B. 2,3,4 C. 1,2,3 D. 1,2,4
 Alin ang hindi nakatulong sa pag-usbong ng nasyonalismo? 1. Kamatayan ng GOMBURZA 2. Isyu ng sekularisasyon 3. Pagtatayo ng mga paaralan 4. Pagbubukas ng Suez Canal A.1,2,3 B. 2,3,4 C. 1,3,4 D. 1,2 4
 Alin ang nauugnay kay Carlos Maria de la Torre?   Kakampi siya ng Reyna Isabel II Naging gobernador heneral ng Pilipinas Nagbigay ng ilang kalayaan sa mga Pilipino Malapit siya sa mga Pilipino 1,2,3 2,3,4 1,2,4   Alin ang tumutukoy sa mga <i>Illustrado</i>?   Pinadala sa Espanya upang makapag-aral
 Nakipaglaban para maisulong ang pagbabago sa Sistema si Pilipinas Kakampi ng mga Espanyol Mga kabataang mula sa panggitnang-uri A. 1,2,3 B. 2,3,4 C. 1,3,4 D. 1,2,4
 5. Ano-ano ang naging bunga ng pagbubukas ng paaralan para sa mga Pilipino? 1. Nakita ng mga Pilipino ang halaga ng edukasyon 2. Lalong naramdaman ng mga Pilipino ang pag-alila sa kanila 3. Sumibol ang kanilang diwang makabayan 4. Namulat ang kaisipan at pananaw sa buhay A. 1,2,3 B. 2,3,4 C. 1,3,4 D.1,2,4

Pagkakatatag ng Kilusang Propaganda at Katipunan

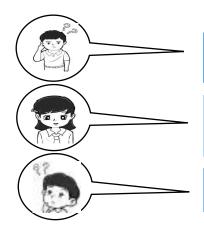
Aralin

Ι

Ang araling ito ay tumatalakay sa pagkakatatag ng Kilusang Propaganda ng Katipunan ng Nasyonalismong Pilipino. Ang Kilusang Propaganda ay isang panahon ng pagtawag ng mga katutubong Pilipino para sa mga reporma, na tumatagal ng humigit kumulang mula 1880 hanggang 1886.

Kasama sa mga kilalang miyembro sina José Rizal, may-akda ng Noli Me Tángere at El filibusterismo, Graciano López Jaena, publisher ng La Solidaridad, pangunahing punong-himala ng kilusan, Mariano Ponce, kalihim ng samahan at Marcelo H. del Pilar.

Ang araling ito ay inaasahan na tutulong saiyo para maipaliwanag ang layunin ng pagkakatatag ng Kilusang Propaganda at Katipunan ng Nasyonalismong Pilipino, maipaliliwanag ang ambag ng Kilusang Propaganda sa pagpukaw ng damdaming makabayan ng mga Pilipino at masusuri ang mga pangyayari sa himagsikan laban sa kolonyalismong Espanyol.

Ano ang layunin ng pagkakatatag ng Kilusang Propaganda?

Ano ang ambag ng Kilusang Propaganda sa paggising ng damdaming makabayan ng mga Pilipino?

Sino-sino ang bumubuo sa Kilusang Propaganda?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Kilalanin ang pangkat ng makabayang Pilipino na bumuo sa Kilusang Propaganda. Isulat sa patlang ang bayaning repormista o propagandista ng mga sumusunod na larawan.

1.

2.

3.

5.

7.

Pagkakatatag ng Kilusang Propaganda at Katipunan

Nagkatagpo-tagpo ang iba't ibang grupo ng kabataang Pilipino sa Espanya.

Nagka-isa ang mga Pilipino sa Espanya na gamitin ang panulat upang maiparating sa gobernador heneral ng Espanya ang pang-aabuso ng mga Espanyol sa Pilipinas.

Naitatag ang samahang Propaganda na ang layunin ay magkamit ng reporma tungkol sa pamamahala ng Espanyol sa Pilipinas.

Nagkaroon ng pahayagan ang samahang Propaganda na tinawag na La Solidaridad. Una itong nailathala noong Pebrero 15, 1889 sa ilalim ng pamamatnugot ni Graciano Lopez Jaena.

Ikawalang patnugot nito si Marcelo H. del Pilar at regular na manunulat si Jose P. Rizal.

Huling isyu ng pahayagan ay noong Nobyembre 15, 1895.

Itinatag ni Jose Rizal ang La Liga Filipina noong Hunyo 26, 1892 nang

siya ay bumalik sa Pilipinas mula sa Espanya.

Layunin ng samahan na mapag-isa ang buong kapuluan upang ipagtanggol ang sambayanan laban ng mga pamahalaan.

Hulyo 7, 1892 naitatag ang lihim na samahan ng Kataas-taasang, Kagalang-galangang Katipunan ng mga Anak ng Bayan o KKK.

Triyanggulo ang gamit na pamamaraan sa pagpili at pagsanib ng mga kasapi.

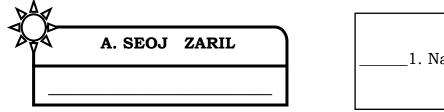
Dimas-Ilaw ang alyas ni Andres Bonifacio.

1893, pinayagan ng sumanib ang mga kababaihan sa samahan.

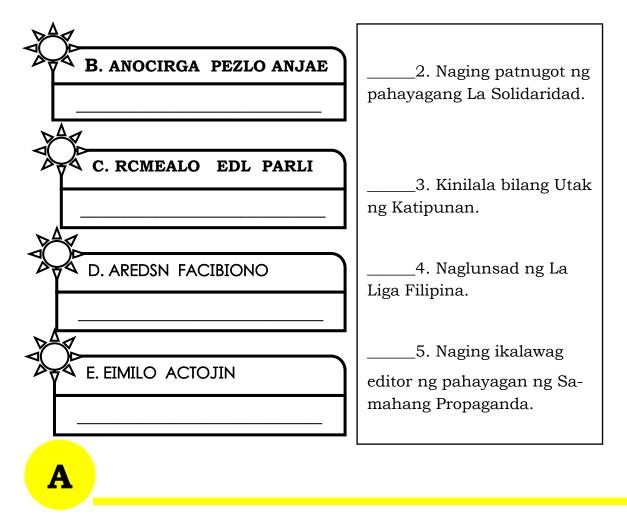
Josefina Rizal ang pangulo ng kababaihan at bise si Gregoria de Jesus.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: AYUSIN AT KILALANIN. Pag-aralan ang mga magkakahalong letra, ayusin ang mga ito upang makabuo ng pangalan ng mga kilalang Pilipino na lumaban para sa bayan. Isulat ang nabuong pangalan sa ibaba nito at kilalanin ang kanilang nagawa o kontribusyon nasa kabilang kahon.

1. Nagtatag ng KKK.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Basahin ang mga sumusunod na pahayag at tukuyin kung aling samahan ang inilalarawan na nasa loob ng kahon. Isulat ang titik ng sagot sa patlang bago ang bilang.

A. Katipunan	B. Samahang Proganda	C. La Liga Filipina

- 1. Ito ay binubuo ng Pilipinong Illustrado
- 2. Kauna-unahang samahang naitatag
- 3. Ito ang samahang itinatag ni Dr. Jose Rizal
- 4. Nagmula sa iba't ibang kalagayan sa buhay ang Pilipinong kasapi sa lihim na samahan na ito
- 5. Layunin nito ang pagnanais magkamit ng mga pagbabago sa marahas na paraan
- 6. Sina Ladislao Diwa at Andres Bonifacio at iba pa ang nagtatag ng samahang ito.
- 7. Samahang naitatag sa Espanya.
- 8. Nang si Dr. Jose Rizal ay itinapon sa Dapitan, naitatag ito sa araw na iyon
- 9. Si Emilio Jacinto ay may pinangasiwaang pahayagan ng lihim na samahan
- 10.Sa pagpili ng mga kasapi ay gumamit ng paraang triyanggulo

Mga Dahilan at Pangyayari sa Panahon ng Himagsikang Pilipino

Aralin

Ι

Ang araling ito ay nakasentro sa mga dahilan at pangyayari sa panahon ng paghihimagsik ng mga Pilipino laban sa kolonyalismong Espanyol . Nakipaglaban ang mga Pilipino sa mga mananakop na Espanyol dahil sa kanilang masidhing pagnanais ng kalayaan. Bagamat maraming kakulangan sa armas at kaalaman sa pakikipaglaban ay ipinagpatuloy pa rin nila ang pakikibaka upang matamo ang kanilang layunin.

rin nila ang pakikibaka upang matamo ang kanilang layunin. Sa nakaraang aralin ay iyong pinag-aralan ang pagkakatatag at pagkabigo ng mapayapang kilusan ng Propaganda. Gayundin ang pagkatatag ng Katipunan, ang ginampanan nito sa pagsusulong ng rebolusyon at ang dahilan ng pagkabunyag nito. Ngayon naman, pag-aaralan mo at tutuklasin kung paano unti-unting nagkakaisa ang mga Pilipino upang isulong ang rebolusyon at ang mga pangyayari upang matamo ang hinahangad na kalayaan. Masusuri mo rin sa mga aralin kung naging matagumpay ba ang mga Pilipino sa pagtatanggol laban sa mga mananakop na Espanyol.

Handa na ba kayong matuklasan ang mga dahilan at pangyayari na naganap noong panahon ng Himagsikang Pilipino?

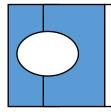
Handa na po kami! Ano nga kaya ang mga naganap noong panahon ng pakikipaglaban ng mga Pilipino?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Basahing mabuti ang bawat pahayag. Ilagay sa loob ng bilog ang star ★ kung ikaw ay sumasang-ayon at araw haman kung hindi ka sumasang-ayon. Bigyan ng maikling katuwiran o paliwanag ang iyong sagot.

1. Makatwiran ang pagsasagawa ng rebolusyon upang ipagtanggol ang kalayaan ng bansa.

	Mahalaga ang pagkakaisa upang maging matagumpay ang anumang pag-aalsa. Isa ito sa mga naging kakulangan ng mga Pilipino noong panahon ng kanilang pakikidigma. ———————————————————————————————————
	3. Nagdulot ng takot sa mga Pilipino matapos ang pagkatuklas ng Katipunan.
	4. Ang pagkamatay ni Rizal ay nagpasiklab ng damdamin ng mga Pilipino upang mkipaglaban sa mga Espanyol.
I	

Mga Dahilan at Pangyayaring Naganap sa Panahon ng Himagsikang Pilipino

Sa panahon ng pananakop ng mga Espanyol ay ipinakita ng ating mga kapwa Pilipino ang kanilang katapangan at kabayanihan upang ipagtanggol ang ating kalayaan. Walang takot na hinarap nila ang mga mananakop sa kabila ng kakulangan sa mga armas at kaalaman sa pakikipaglaban. Patunay nito ang iba't ibang hakbang at pakikipaglaban na kanilang ginawa upang makalaya sa mga Espanyol. Hindi sila tumigil, nanahimik at nagpailalim lamang sa mga mananakop. Nagawa nilang makapagtayo ng iba't ibang samahang mapanghimagsik tulad ng katipunan.

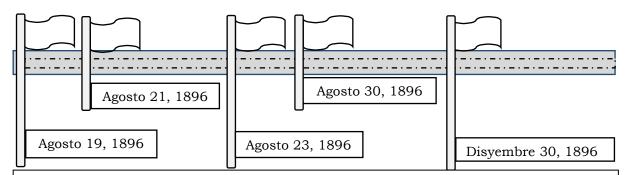
Ngunit ano nga kaya ang nagiging hadlang upang maging matagumpay sila sa kanilang pakikipaglaban para sa ating kalayaan? Sa mga araling nakapaloob sa modyul na ito, mahihinuha mo ang ilan sa mga dahilan kung bakit hindi tayo nagwagi laban sa mga Espanyol. Halina at ating alamin!

 Ang Sigaw sa Pugad Lawin ay isa sa mga patunay ng matinding pagnanais ng mga Pilipino na makamit ang kalayaan mula sa mga Espanyol. Hindi lamang ang pagpunit ng cedula ang dapat bigyang-diin sa Unang Sigaw gayundin ang mga pagpupulong at pagpaplano ng mga Katipunero upang itaguyod ang rebolusyon.

- Ang layunin ng Kumbensiyon sa Tejeros ay upang ayusin ang hindi pagkakaunawaan sa pagitan ng dalawang pangkat ng Katipunan sa Cavite at upang bumuo ng isang rebolusyunaryong pamahalaan. Ngunit sa halip na magkaisa, lalo pang tumindi ang hidwaan na mantong sa pagkamatay ni Andres Bonifacio.
- Ang Kasunduan sa Biak-na-Bato ay isinagawa upang magkaroon ng kapayapaan sa bansa ngunit ang kawalan ng tiwala sa parehong panig ng mga Espanyol at Pilipino ang naging dahilan upang mabigo at muling sumiklab ang digmaan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: PAGBUO SA TIMELINE.

Panuto. Buuhin ang *timeline*. Isulat ang letra ng mga pangyayaring nasa loob ng kahon ayon sa mga petsa na nasa mga bandila ng *timeline*.

- A. Pinatay si Jose Rizal sa Bagumbayan
- B. B. Nagtungo sa Balintawak sina Andres Bonifacio kasama si Emilio Jacinto, Procopio at iba pang Katipunero
- C. Naganap ang Battle of Pinaglabanan.
- D. Nakarating sa Kangkong, Balintawak ang pangkat ni Bonifacio at tumuloy sa bakuran nina Apolonio Samson

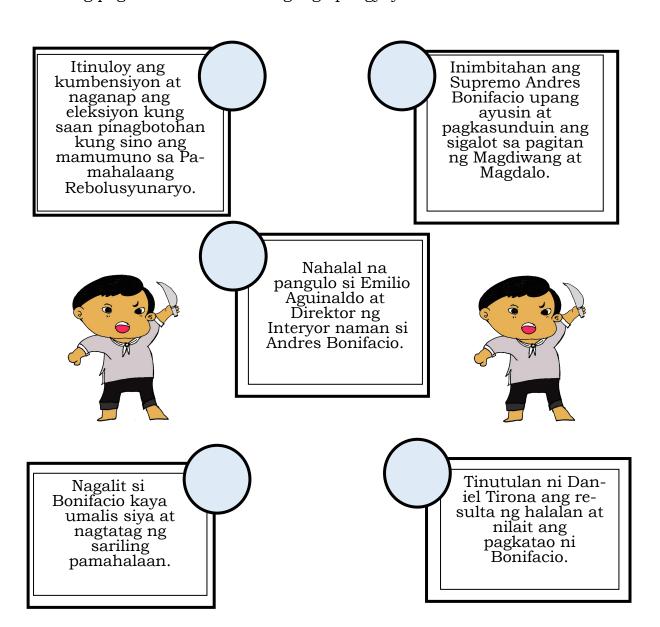
Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Gamit ang mga natutunan mo sa aralin, ibigay ang mga kinakailangang impormasyon upang mabuo ang tsart.

PAGBUO SA TSART

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Pagsunod-sunurin ang mga pangyayaring naganap sa kumbensyon sa Tejeros upang ayusin ang hidwaan sa pagitan ng mga Katipunero sa Cavite. Lagyan ng bilang 1-5 ang mga bilog nang tamang pagkakasunod-sunod ng mga pangyayari.

Partisipasyon ng mga Kababaihan sa Rebolusyong Pilipino

Aralin

Sa simula, pawang mga kalalakihan lamang ang mga kasapi sa Katipunan. Dahil sa paghihinala ng kanilang mga asawa sa kanilang pag-alis-alis ng kanilang tahanan tuwing gabi, pagkakaroon ng bawas mula sa kanilang sahod, dito nabunyag ang samahan ng mga Katipunero. Kung kaya't nahimok silang itatag ang isang samahan eksklusibo lamang para sa mga asawa, kapatid, at anak ng mga katipunero.

Sa araling ito ay tatalakayin at bibigyang diin ang naging partisipasyon ng mga Kababaihan sa Rebolusyong Pilipino sa panahon ng pananakop ng mga Kastila sa bansa. Sa pagtatapos ng paksa sa araling ito, ikaw ay inaasahang makilala ang mga babaeng naging kasapi ng samahan, matalakay ang partisipasyon ng mga kababaihan sa Rebolusyong Pilipino at maisa-isa ang naging papel ng mga kababaihan sa pagkamit ng misyon ng Katipunan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Sa bahaging ito ay sasanayin ang iyong kasanayan bilang isang mag-aaral na magsuri ng mga bagong kaisipan at impormasyon gamit ang kritikal o malikhaing pag-iisip. Ipaliwanag ang mga sumusunod na katanungan.

1.	Sa	iyong	pagsusuri,	paano	nakatulong	ang	mga	kababaihan	sa
	Reb	oolusyo	ng Pilipino?	_			_		

2.	Ano ang naiambag ng mga kababaihan sa Rebolusyong Pilipino?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Ipaliwanag.

1.	makabayang kababaihang Pilipino sa pagkamit ng kalayaan noon?	ga
2.	Paano maisasabuhay ng ibang Pilipino ang aral na ito?	
3.	Sa mga Kababaihan ng Rebolusyon, sino ang iyong hinahangaan gusto mong tularan/ Bakit?	0

D

Ang mga Babae sa Katipunan

- 1. Taong 1893 nang buksan ng Katipunan ang kanilang sikretong samahan para sa mga babaeng kasapi.
- 2. Limitado lamang noon ang pagkuha ng babaeng miyembro sa kaanak ng mga lalaking kasapi ng kilusan.
- 3. Itinuring sila bilang kaagapay sa anumang aktibidades ng samahan.
- 4. Si Gregoria de Jesus o Oriang ang kabiyak ni Andres Bonifacio na tinaguriang Lakambini ng Katipunan. Siya din ang kauna-unahang babaeng miyembro ng samahan.
- 5. Si Gregoria de Jesus ang naging tagapagtago ng mga lihim na dokumentong panrebolusyon.
- 6. Sa bakuran ni Tandang Sora ang naging kanlungan, taguan, at sa kalauna'y punong himpilan ng mga rebolusyonaryo.
- 7. Tinanggap ni Tandang Sora sa kaniyang pamamahay ang mga rebolusyonaryong humingi sa kaniya ng tulong, pagkain, salapi, at paggamot dahilan para siya'y bansagang "Ina ng Katipunan."
- 8. Ang mga Katipunera ay ang humikayat ng mga bagong miyembro ng samahan, tagasulat ng mga katitikan, taga-ingat ng mahahalagang dokumento, tagalinlang, taga-aliw sa mga awtoridad na mga Espanyol na nagdududa sa mga pagpupulong na isinasagawa ng mga Pilipino, at tagagawa ng mga bandila.
- 9. Si Teresa Magbanua ang unang babaeng mandirigma sa Panay at kilala bilang "Joan of Arc ng Visayas"

- 10. Si Agueda Kahabagan ay silbing tagapuslit ng mga gamit pandigma noong 1896.
- 11. Si Josephine Bracken ay asawa ni Jose Rizal, nag-alaga ng mga sugatan sa Cavite noong 1897.
- 12. Si Gregoria Montoya ay namuno sa isang yunit ng mga Katipunero sa labanan sa Tulay ng Caleo sa Cavitenoong 1896.
- 13. Si Trinidad Tecson ay itinuturing na ina ng Philippine National Red Cross.
- 14. Si Josefa Rizal ay kapatid ni Jose Rizal at naglingkod bilang Pangulo ng lupon ng mga kababaihan.
- 15. Nang maging Supremo ng Konseho ng Katipunan si Andres Bonifacio noong 1895, itinalaga niya si Dizon bilang pinuno ng dibisyon para sa mga kababaihan sa kilusan at namahala sa pagkalap at inisasyon ng mga babaeng kasapi.

Mga Kababaihang Bayani										
Pangalan	Nagawa para sa Bayan									
Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: A. May mga taong nakagawa ng kabay nagdaan sa hirap at nagsakripisyo dal	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·									

kalayaan Ang ilan sa kanila ay nagbuwis pa ng sariling buhay.

Kilala mo ba sila? Isulat ang kanilang mga pangalan at mga nagawa para sa Rebolusyong Pilipino.

B. Kung ikaw ay nagawi sa Tandang Sora National Shrine at napansin mo marahil ang bantayog ni Melchora Aquino o mas kilala sa tawag na Tandang Sora, bilang paggalang at pagalala sa kanya. Ano ang ipagugunita nito sa mag-aaral na gaya mo? Ipaliwanag.

11 11 1 1 1 1 0
g dalawang kababaihan sa Rebolusyon?
Ginawa:
Ibig sabihin:
_ Epekto:
Sangayon k ba?
Bakit?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Suriin ang mga pangyayaring kaugnay ng Partisipasyon ng mga Kababaihan sa Rebolusyong Pilipino. Lagyan ng salitang **TAMA** kung ito ay tumatalakay sa mga naiambag ng mga kababaihan sa panahon ng Rebolusyong Pilipino at **MALI** naman kung hindi.

1. Nagbigay ng pagkain at tulong sa mga maghihimagsik laban sa
mga Espanyol.
2. Ginamot ang mga sugatang katipunero.
3. Nagtago ng mga mahahalagang dokumento ng katipunan.
4. Nanguna sa pakikipaglaban sa mga Espanyol.
5. Gumamit ng kampilan sa pakikipaglaban sa mga mananakop.
6. Nagsilbing tagapuslit ng mga gamit pandigma.
7. Itinuring sila bilang kaagapay sa ilang aktibidades ng samahan.
8. Tagapaggawa ng mga bandila.
9. Kalihim ng sangay ng kababaihan at tagapagtago rin ng mga
dokumento ng Katipunan.
10. Humikayat ng mga bagong miyembro ng samahan, tagasulat ng
mga katitikan, taga-ingat ng mahahalagang dokumento, tagalin-
lang, taga-aliw sa mga awtoridad na mga Espanyol.
Gawain sa Pagkatuto Bilang 5:
1. Ano-ano ang mga paraang ginawa ng mga makabayang kababaihan pa-
ra ipaglaban ang kalayaan ng bansa?
2. Ano ang iyong naramdaman sa pangyayaring ito?
Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Tapusin ang mga pahayag sa ibaba.
Ngayon alam ko na ang kahalagahan ng

Napapahalagahan ang Deklarasyon ng Kasarinlan ng Pilipinas at ang Pagkakatatag ng Unang Republika

Aralin

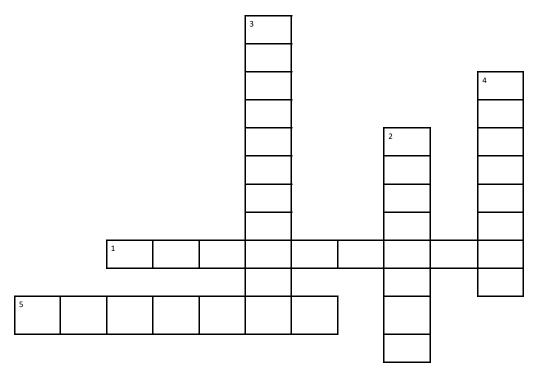
I

Sa nakaraang aralin tinalakay at inilarawan ang mga partisipasyon ng mga kababaihan sa rebolusyong Pilipino.

Sa araling ito, pag-aaralan at susuriin ang kahalagahan ng pagkakatatag ng Kongreso ng Malolos at ang deklarasyon ng kasarinlan ng mga Pilipino. Inaasahan na matutukoy mo ang kahalagahan ng pagkakatatag ng Kongreso ng Malolos, mapapahalagahan ang pagkakatatag ng Kongreso ng Malolos at ang deklarasyon ng kasarinlan ng mga Pilipino at makapagbigay ng mga nagawa ng Kongreso ng Malolos.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: CROSS WORD. Sa pagnanais ng mga Pilipino na maging malaya, minarapat nilang tumawag ng kongresong bubuuin ng mga kinatawang halal ng mga lalawigan. Punan ang cross word sa ibaba sa pamamagitan ng pagtukoy sa inilalarawan ng bawat bilang.

Pahalang:

- 1. Siya ang nahalal na pangulo ng Kongreso.
- 5. Bayan sa Bulacan kung saan itinatag ang Kongreso.

Pababa:

- 2. Tumulong kay Felipe Calderon sa pagbuo ng Kongreso.
- 3. Uri ng pamahalaang itinadhana ng Kongreso ng Malolos.
- 4. Siya ang namuno sa pagtatatag ng Kongreso.

Napahahalagahan ang pagkakatatag ng Kongreso ng Malolos at ang Deklarasyon ng kasarinlan ng mga Pilipino

- Sa pagnanais ng mga Pilipino na maging malaya, minarapat nilang tumawag ng kongresong bubuuin ng mga kinatawang halal ng mga lalawigan. Noong **ika-15 ng Setyembre 1898**, pinasinayaan ang Kongreso ng Malolos. Ang mga kinatawan ay mga 93 mamamayang nabibilang sa may mataas na pinag-aralan, matalino at may-kaya sa buhay. 35 sa kanila ang nahalal sa katungkulan. Sila ay nagpulong sa **Simbahan ng Barasoain sa Malolos, Bulacan**. Sa pamumuno ni **Felipe G. Calderon.**
- Ang mga kinatawan ng Kongreso ay naghanda ng Saligang Batas. Ang Saligang Batas ng Malolos ay nagtadhana ng isang pamahalaang demokratiko.

ANO ANG ITINATAG NG KONSTITUSYON?

- Ang Konstitusyon ay ang pinakamataas na batas ng bansa. Higit sa ibang napatupad na batas, ito ang pinakamahalaga. Ito ay sistema ng batas na may ugnay sa paniniwala ng isang bansa, estado, o samahan na pinamumunuan.
- İtinatag ng Konstitusyon ang isang malayang Republika ng Pilipinas.
- Pinasinayaan ang unang Republika ng Pilipinas noong Enero 23, 1899 at si Heneral Emilio Aguinaldo ang nahalal na unang pangulo nito.
- Ang Pamunuang Militar ng mga Hapones ang namamahala sa paggawa at pagpapatupad ng mga kautusang pampangasiwaan, at nagpapatibay ng mga batas.

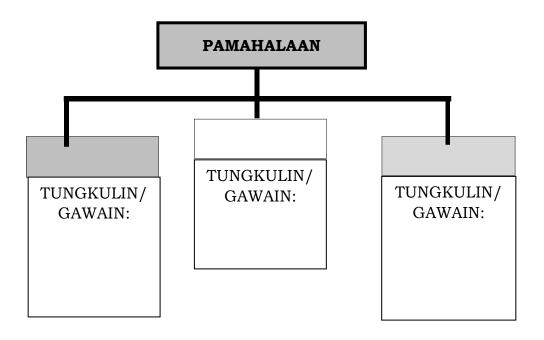

DEKLARASYON NG KASARINLAN NG PILIPINAS

- Matapos ang pagpapahayag ng kasarinlan mula sa Espanya noong Hunyo 12, 1898, at ang pagbabago mula sa pamahalaang diktaturya tungo sa pamahalaang rebolusyonaryo noong Hunyo 23, isinagawa ang halalan ng Kongreso ng Malolos.
- Ayon sa ilang historians, hindi Hunyo 12, 1898 ang petsa ng kasarinlan ng Pilipinas dahil sa mga panahong iyun, ang Kawit, Cavite ay sakop pa rin ng mga Espanyol. Ang Manila Bay naman ay sakop ng mga Amerikano. Nasa kabilang panig ng Manila Bay ay Aleman at German. Ang iba't ibang bahagi ng Pilipinas ay sakop pa rin ng mga Espanyol.
- Nabalitaan ni Emilio Aguinaldo na may isang magaling na abogadong taga Tanauan, Batangas na si Apolinario Mabini. Ipinatawag niya ito. Dahil siya ay isang lumpo, binitbit siya sa duyan ng ilang tao sa loob ng tatlong araw na paglalakad. Nanlumo si Emilio Aguinaldo nang makita si Apolinario Mabini. Ngunit dahil sa magaling at matatas magsalita si Mabini, kinain lahat ni Aguinaldo ang lahat ng kanyang sinabi.
- Ayon kay Apolinario Mabini, mali na magdeklara ng kalayaan dahil magulo pa sa Pilipinas. Maidedeklara ang kalayaan kung may pangkalahatang kapayapaan at kung may kikilala sa ating bansa na tayo ay malaya na. At nabuo ang Kongreso ng Malolos. Inayos niya ang kongreso na pinasinayaan sa Barasoain Church sa Bulacan.
- Nagkaroon ng pagtitipon na bagamat idineklara ang Philippine Independence ng Hunyo 12, 1898, naging pormal ang deklarasyon noong Setyembre 15, 1898. Nagpadala ng ambasador sa iba't ibang bansa.
- Hindi kinilala ng Amerika ang deklarasyon kaya nawalan ito ng bisa. Ngunit sa buong Asya, Pilipinas lang ang naglakas loob na magdeklara ng kalayaan lalo na't sakop pa rin ng mga kanluraning bansa ang ilang bansa sa Timog Silangang Asya. Ang pinagbatayan nito ay ang Malolos Constitution.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Itinatag ng Kongreso ng Malolos ang isang demokratikong pamahalaan na may tatlong sangay. Punan ang diagram sa ibaba tungkol dito.

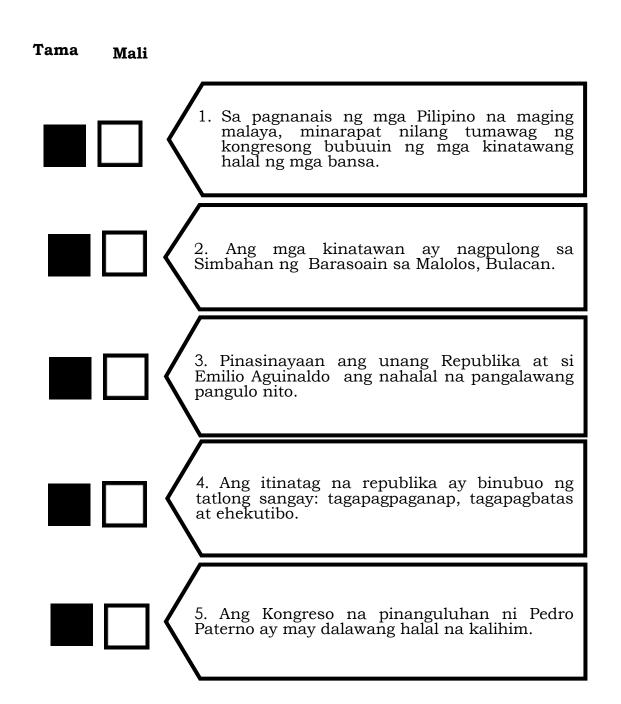
Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Punan ang bawat patlang ng angkop na salita o parirala mula sa mga salita na nasa loob ng kahon upang mabuo ang mahahalagang impormasyon.

- 1. Ang lugar ng Malolos ay matatagpuan sa lalawigan ng _____.
- 2. Ang Saligang Batas ng Malolos ay nagtadhana ng isang pamahalaang
- 3. Ang kapangyarihan ng Tagapagpaganap ay nasa pangulo ng Republika ng Pilipinas sa tulong ng kanyang mga ______.
- 4. Ang 85 mamamayan na kinatawan ng Kongreso ng Malolos ay nabibilang sa may mataas na pinag-aralan, maykaya sa buhay at
- 5. Ang isang sangay ng pamahalaan ay ang Tagapagbatas na tinatawag ding ______.

lehislatibo	matalino	demokratiko
Bulacan	Laguna	gabinete

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Basahin at unawain ang bawat pahayag. Piliin ang tamang kahon kung ang ipinahahayag ay wasto.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Basahin at unawain ang bawat tanong. Isulat sa kwaderno ang sagot.

- 1. Kailan pinasinayaan ang Kongreso ng Malolos?
  - a. Setyembre 15, 1988 b. Setyembre 15, 1898 c. Setyembre 15, 1889 d. Setyembre 15, 1888
- 2. Ang Kongreso ng Malolos ay binuo ng ilang mga mamamayan mula sa iba't-ibang kinatawan?
  - a. 95 na mamamayan
  - b. 75 na mamamayan
  - c. 85 na mamamayan
  - d. 65 na mamamayan
- 3. Sino ang nahalal na unang pangulo ng Republika ng Pilipinas?
  - a. Emilio Aguinaldo
  - b. Emilio Jacinto
  - c. Andres Bonifacio
  - d. Miguel Malvar
- 4. Kailan pinasinayaan ang Unang Republika ng Pilipinas?
  - a. Enero 20, 1899
  - b. Enero 21, 1899
  - c. Enero 22, 1899
  - d. Enero 23, 1899
- 5. Alin sa mga sumusunod ang hindi naging sangay ng Unang Republika ng Pilipinas?
  - a. Tagapagpaganap
  - b. Hudikatura
  - c. Pangalawang Pangulo
  - d. Tagapagbatas

Pakikibaka ng mga Pilipino sa Panahon ng Digmaang Pilipino-Amerkiano

Ι

Aralin

Sa mga nagdaang aralin, tinalakay ang paksa sa mga himagsikang naganap noong panahon ng Kastila. Dito nagsimula ang pakikipaglaban ng ating mga ninuno upang makamit ang kalayaan. Marami sa kanila ang nagbuwis ng buhay sa panahong ito. Sa araling ito malalaman at masusuri mo ang pakikibaka ng mga Pilipino sa Panahon ng Digmaang Pilipino-Amerikano.

Pagkatapos pag-aralan ang araling ito, inaasahan na iyong nasusuri ang pakikibaka ng mga Pilipino sa panahon ng digmaang Pilipino-Amerikano, napagsusunod-sunod ang pakikibaka ng mga Pilipino sa panahon ng digmaang Pilipino-Amerikano at napapahalagahan ang pakikibaka ng mga Pilipino sa panahon ng digmaang Pilipino-Amerikano upang ipaglaban ang ating kalayaan.

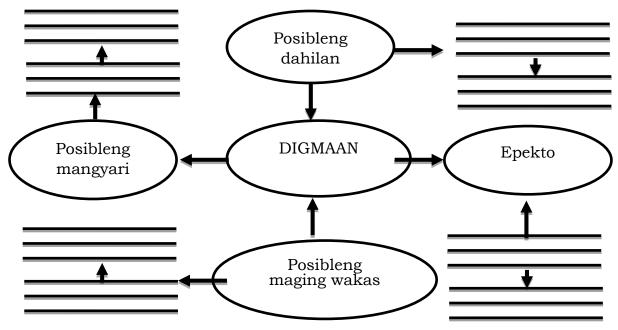

Handa ka na bang tuklasin ang mga ang pakikibaka ng mga Pilipino upang makamit kalayaan sa panahon ng Digmaang Pilipino-Amerikano na naging daan sa tinatamasa nating Kalayaan ngayon? Sa bahaging kanan ay may mga katanungan maaring gusto n'yo ring itanong at malaman. Kaya magsimula na tayo sa ating aralin.

Ano nga ba ang pakikibaka na ginawa ng mga Pilipino at paano nga ba ito nagsimula?

Nagtagumpay kaya sila?

Paano nila nalampasan ang digmaan? **Gawain sa Pagkatuto Bilang 1:** Suriin ang salita sa ibaba. Punan ng impormasyon ang Facts Storming Web sa ibaba. Matapos punan ng mga hinihinging impormasyon ay sagutan ang mga tanong sa ibaba.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Prosesong tanong:

- 1. Ano ang naging batayan mo sa pagsasagot ng gawain?
- 2. Ano ang dahilan kung bakit nag kakaroon ng digmaan?
- 3. Ano ang posibleng mangyari sa panahon ng digmaan? Ipaliwanag.
- 4. Gamit ang organizer sa itaas. Pasagutan mo ito sa isa sa mga kasama mo sa bahay at paghambingin ninyo ito kung may pagkakatulad o pagkakaiba. Ipaliwanag kung sa paanong paraan?

Pakikibaka ng mga Pilipino sa Panahon ng Digmaang Pilipino-Amerikano

ANG SIMULA NG DIGMAAN Unang Putok ng Digmaang Pilipino-Amerikano

Noong Pebrero 4, 1899 sa ganap na 8:00 ng hapon, sumiklab ang digmaan sa pagitan ng Amerika at Pilipinas nang paputukan ni Pvt.

William Walter Grayson, isang Nebraska volunteer ang tatlong Pilipino na naglalakad sa panukulan ng Calle Silencio at Sociego, Sta. Mesa, Maynila. Sinigawan niya ang mga Pilipino upang huminto ngunit hindi ito tumigil dahil hindi nila naiintindihan ang wikang Ingles kaya't binaril niya ito. Kinilala ang Pilipinong ito na si Corporal Anastacio Felix ng Ikaapat na Batalyon sa pamamahala ni Captain Serapio Narvaez.

Marami nang naganap na labanan simula noon. Lumaban ang mga Pilipino sa loob ng tatlong taon. Sa pagnanais ng mga Pilipino na makalaya, magiting nilang ipinagtanggol ang Pilipinas kahit na makabago at marami ang sandata ng mga Amerikano.

ANG LABANAN SA MAYNILA

Noong Pebrero 4, 1899 buong magdamag na sinalakay ng walang tigil ng mga Amerikano ang Maynila. Umaga ng Pebrero 5, sa Laloma, napasok ng mga Amerikano ang Maypajo. Hinadlangan ito ng pinuno ng Hukbong Pilipino sa Kalookan na si Heneral Antonio Luna ng buong tapang at gilas, ngunit natalo sila at umurong at nagtungo sa Pulo, Bulacan. Upang hindi pakinabangan ng mga Amerikano ang tahanan, doon iniutos ni Luna na sunugin ito habang umuurong sila sa laban. Nakarating sina Antonio Luna sa Daang Azcarraga (ngayo'y Claro M. Recto) ngunit sila ay natalo. Sunod-sunod na ring nabihag ng mga Amerikano ang ibang lugar sa paligid ng Maynila dahil sa galing ng sandatahang lakas nito.

KASUNDUANG BATES

Ang mga Moro sa Mindanao at Sulu ay nanahimik at nagmasid lamang upang hindi masangkot sa digmaan. Ang Sultan ng Jolo na si Jamal ul Kiram II ay nakipagkasundo sa mga Amerikano. Lumagda ng isang kasunduaan si Heneral John C. Bates bilang kinatawan ng Estados Unidos, at ng Sultan pati na ang mga kinatawang datu ng Sulu. Ito ay tinawag na Kasunduang Bates na nagtatakda na kinikilala ng Sultan ang kapangyarihan ng Estados Unidos sa buong kapuluan ng Sulu; Igagalang ng Estados Unidos ang mga karapatan at karangalan ng Sultan at kaniyang mga datu; at hindi makikialam ang Estados Unidos sa relihiyon ng mga Moro.

Hindi kinilala ng Amerika ang kasunduang Bates. Makalipas ang dalawang taon, pinuksa ng mga Amerikano ang mga Muslim sa Mindanao matapos nilang matalo ang mga Pilipino sa Luzon.

LABANAN SA TIRAD PASS

Tumakas si Aguinaldo kasama ang kaniyang gabinete, kagawad, at sundalo upang maiwasan ang pagtugis ng mga Amerikano. Dumaan sila sa Pasong Tirad. Ito ay isang makitid na lagusan sa bundok ng Tirad na bahagi ng kabundukan ng bayan ng Concepcion, Ilocos Sur. Dahil sa Tarik nito, hindi makikita ng sinumang paakyat ang mga nakatuntong dito at dito humimpil si Heneral Gregorio del Pilar, kasama ang 60 kawal, upang

hadlangan ang 300 Amerikano na tumutugis kina Aguinaldo. Naging mahigpit ang labanan sa pagitan ng dalawang panig noong Disyembre 2, 1899, subalit sa pagtataksil ng isang Igorot na si Januario Galut ay itinuro nito ang lihim na lagusan kaya't napatay si Heneral Gregorio del Pilar sa gulang na 24. Tinagurian siyang "Bayani ng Pasong Tirad." Sa pagkamatay ng batang heneral ay tuluyang napilayan ang puwersa ni Aguinaldo. Matapos ang labanan, nakuha ang talaarawan ni del Pilar at narito ang isang bahagi:

"Ibinigay sa akin ni Heneral ang lahat ng tauhan na maaring ilaan sa akin at inutusan niya ako na ipagtanggol ang paso. Nauunawaan ko, ito ang pinakamaluwalhating sandali ng aking buhay. Wala nang sakripisyo ang higit pa sa gagawin ko para sa aking mahal na bayan."

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Hanapin ang limang (5) pangyayari noong digmaan sa pagitan ng mga Pilipino at Amerikano sa pamamagitan ng pagguhit ng linya sa salitang makikita. Matapos mong mahanap ang mga salita, maari mo ng sagutan ang mga tanong sa ibaba.

L	A	В	A	N	A	N	S	A	T	I	R	A	D	P	A	S	S
A	N	D	R	E	S	Q	T	A	N	G	В	S	K	A	K	I	P
L	N	A	В	A	L	G	A	P	A	N	Y	О	L	U	T	A	P
I	M	A	N	M	G	A	M	A	N	U	N	U	L	A	T	L	I
G	T	I	R	A	S	P	E	L	A	Y	U	N	I	I	N	I	L
A	E	S	P	A	N	Y	S	T	U	A	Y	A	P	Ο	L	P	I
K	A	L	L	A	Y	A	A	N	W	A	T	A	W	A	T	N	G
С	Е	R	С	Α	S	S	Α	M	Α	G	Ī	G	N	Α	L	Α	В

- 1. Pumili ng isa sa mga nahanap mong salita. Talakayin kung ano ang mga ginawang pakikibaka ng mga Pilipino sa iyong napili.
- 2. Sa panahon ngayon ay marami tayong kinkaharap na hamon. Sa mga pangyayari sa itaas alin ang maari mong ihambing dito? Bakit?

3. Kung ang mga Pilipino noon ay may paraan sa pakikibaka, ano nama ang magiging paraan mo para sa kinakaharap na hamon na napili m sa ikalawang bilang? Paano mo ito isasagawa.	
A	
Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Basahin at unawain ang sumusunod n pangungusap. Tukuyin ang ipinahahayag ng bawat isa sa pamamagitan n pagsulat sa patlang ng wastong sagot.	
 1. Ang mga Moro sa Mindanao at Sulu ay nanahimik at nagmas lamang upang hindi masangkot sa digmaan. Nakipagkasung sa mga Amerikano ang Sultan ng Jolo at lumagda ng isang kasunduaan na tinatawag na Ngunit ngasakop ng Amerika ang Luzon sinunod na nilang sakup ang Mindanao. 2. Ito ay naganap noong Pebrero 4, 1899 sa ganap na 8:00 ngapon, sumiklab ang digmaan sa pagitan ng Amerika Pilipinas nang paputukan ni Pvt. William Walter Grayson, isang Nebraska volunteer ang tatlong Pilipino. Pasimula spangyayaring ito maraming Pilipino na ng nagbuwis ng buhay 3. Ito ay naganap noong Oktubre 1901 hanggang Enero 1900 Kung saan mahigit 15,000 mamamayan ng Samar ang walang awang pinatay kasama ang mga kababaihan sa nilaspangan nga Amerikano. 4. Ito ay naganap noong Marso 31, 1899, kung saan umurong ang sandatahan ni Aguinaldo at naiwan ang mga salapi kasama nga dokumento. 5. Noong Disyembre 2, 1899 ay nagkaroon ng mahigpit ngabanan sa pagitan ng mga Pilipino at Amerikano na naging dahilan ng pagkamatay ni Heneral Gregorio del Pilar. Angabanan na ito ay tinatawag na 	do ng ng in ng at ng ng ng ng ng
Batay sa kasagutan sa itaas isulat kung ano ang ginawar pakikibaka ng mga Pilipino dito. 1	ıg

7

Mga Kontribusyon ng mga Ilang Natatanging Pilipinong Nakipaglaban sa Kalayaan

Ι

Aralin

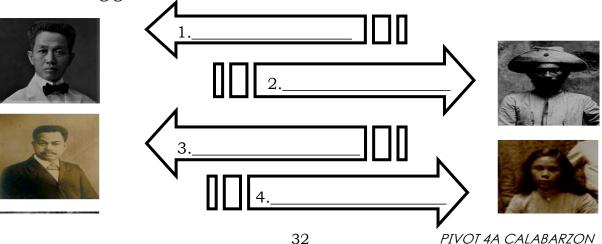
Sa nakalipas na aralin, tinalakay ang mga mahahalagang pangyayari sa pakikibaka ng mga Pilipino sa panahon ng Digmaang Pilipino-Amerikano.

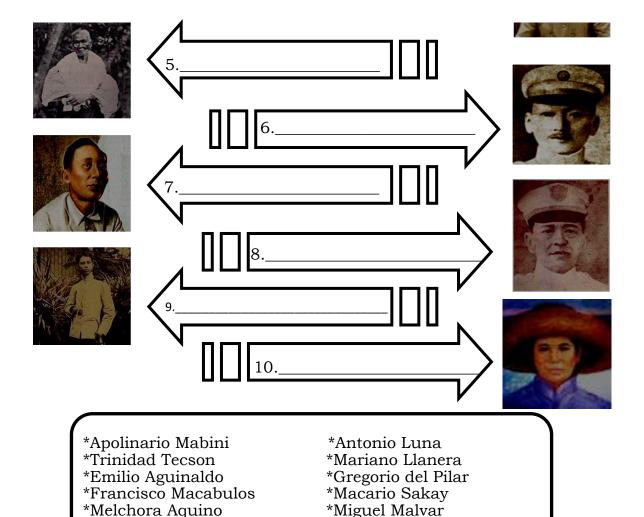
Sa araling ito, pag-aaralan at bibigyang halaga ang mga natatanging kontribusyon ng mga natatanging Pilipino na nakipaglaban sa kalayaan ng ating bansa. Inaasahan na natutukoy kung sino ang mga natatanging Pilipinong nakapagbigay ng malaking kontribusyon sa kalayaan ng ating bansa, naiisa-isa ang mga kontribusyong kanilang naiambag sa ating kasarinlan at nabibigyang halaga ang mga kontribosyon ng mga natatanging Pilipinong nakipaglaban para sa kalayaan. Hal: Emilio Aguinaldo, Gregorio del Pilar, Miguel Malvar at iba pang bayaning Pilipino.

D

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Kilalanin ang mga pangalan ng sumusunod na tao sa larawan. Piliin ang inyong sagot sa kahon at isulat sa ibabaw ng guhit.

Ilan sa mga Pilipinong Nakipaglaban sa Kalayaan

Ang araling ito ay nakasentro sa pagsibol ng rebolusyong Pilipino. Ang masidhing pagnanais ng mga Pilipinong makalaya sa pananakop ng Espanyol at Amerikano. Ang mga Pilipino ay naghimagsik at nakipaglaban kahit salat sa kaalaman sa gawaing ito. Ngunit sa kabila nito ay nagpamalas ng katangian ang mga Pilipinong naging bayani noong panahon ng pananakop ng mga Amerikano.

Mga Pangunahing Nagawa

- himagsikan Nakidigma laban sa Espanya noong 1896-1898 at Amerikano noon lamang 1898
- Unang pangulo ng Republikang Pilipinas
- Binansagang Hen. Miong na nagpahayag ng kalayaan ng bansa laban sa Espanya
  Miyembro ng Katipunan bilang Tinyente at
- pagtagal ay naging Heneral

Heneral Emilio F. Aguinaldo

Heneral Antonio

Mga Pangunahing Nagawa

- Nakipaglaban sa himagsikan laban sa Espanya
- Commander-in-Chief sa panahon ng
- pamumuno ni Aguinaldo Pinangunahan ang pakikipagdigma laban sa Amerikano
- Pinakamagaling na heneral sa panahon ng Rebolusyonaryong Pilipino
- Miyembro ng La Solidaridad noong panahon ng propaganda Sumuong sa mahigpit na labanan sa La Loma
- Binansagang "The Fiery General"

Mga Pangunahing Nagawa

- Tinaguriang "Tandang Sora" dahil taong gulang na noong sumiklab ang himagsikang 1896 na pinamumunuan ni Andres Bonifacio
- Inalagaan at kinupkop ang mga Katipunero pinamumunuan na Bonifacio noon
- Tinanggihan ang ibinibigay na pensiyon ng mga Amerikano

Melchora Aquino

Mga Pangunahing Nagawa

- Naging pinunong heneral ng Batangas
- Nakipaglaban sa himagsikan laban sa Espanya
- Seňior Officer siva na nakipaglaban sa Zapote Bridge laban sa Espanya
- Komandante Heneral na nakipaglaban sa Imperyalismong Estados Unidos
- Lumaban sa digmaang Pilipino-Amerikano

Heneral Miguel Malvar

Mga Pangunahing Nagawa

- Pinamahalaan ang Samar at Leyte noong Unang Republika ng Pilipinas
- Pinuno ng hukbong nakidigma laban sa mga Amerikano sa Timog Luzon
- Namuno sa pakikidigma laban sa mga Amerikano sa Balangiga, Samar kung saan natalo ang mga Amerikano.

Heneral Vicente Lukban

Heneral Gregorio del Pilar

Mga Pangunahing Nagawa

- Pinakabatang heneral sa edad na 24
- Lumaban sa himagsikan laban sa mga Amerikano
- Nagtungo sa Pasong Tirad kasama ang 60 upang ipagtanggol ito ang mga tumutugis kawal at hadlangan ang kav Aguinaldo na mga Amerikano
- Binansagang "Bayani ng Tirad *Pass*"
  Nanguna sa pag-atake sa kwartel ng mga
  Espanyol sa Paombong
- Naging mensahero ng mga propagandista
- Mahusay na heneral na tumulong pagtakas ni Emilio Aguinaldo. Tinagurian siyang King Leonidas ng Pilipinas.

Mga Pangunahing Nagawa

- Kinilala bilang "Utak ng Himagsikan" Binansagang "Dakilang Lumpo" Tumangging manumpa at kilalanin kapangyarihan ng Amerikano kung kaya't naipatapon siya sa Guam
- Aktibong miyembro ng La Liga Filipina at isinulat ang "Pagbangon at Pagbagsak ng Himagsikang Filipino"

Apolinario Mabini

Mga Pangunahing Nagawa

- Lumaban sa himagsikan laban sa Espanya at digmaang laban sa mga Amerikano
- Nagpatuloy sa pakikipaglaban sa Amerikano kahit nahuli si Hen. Aguinaldo
- Nagtatag at naging "Ama ng Republikang Tagalog" sa bulubundukin ng Sierra Madre
- Binansagan siyang tulisan ng mga Amerikano
- Naitalaga bilang pangulo ng Dapitan, na isang seksiyon sa Katipunan

Macario Sakay

Mga Pangunahing Nagawa

- Lumaban sa himagsikan laban sa Espanyol
- Pinamunuan ang pag-atake sa kampo ng mga Espanyol sa San Francisco De Malabon
- Hindi kinilala ang kapangyarihan ng Amerikano kung kaya't naipatapon sa Guam
- Bumuo ng hukbong rebolusyon laban sa
- Amerikano ng siya ay lihim na bumalik sa bansa Ipinatapon sa Hong Kong dahil sa pagtangging manumpa sa bandila ng Amerikano Nakilala sa tawag na "Vibora"

Heneral Artemio Ricarte

Heneral Francisco Makabulos

Mga Pangunahing Nagawa

- Lumaban sa himagsikan laban sa Espanya sa Tarlac
- Nagtatag ng sangay ng katipunan sa Tarlac
- Nagtatag ng sariling pamahalaan sa Gitnang Luzon matapos ang kasunduan sa Biak-na-Bato
- Namuno sa pakikidigma sa Pampanga at Nueva Ecija
- "Francisco Soliman" ang kaniyang inilagda noong pumirma sa Konstitusyong Biyak-na-Bato.

Mga Pangunahing Nagawa

- Lumaban sa himagsikan laban sa Espanya sa Bulacan, Tarlac, Pampanga, at Nueva Ecija
- Namuno sa mga pakikidigma laban sa mga Amerikano sa Maynila
- Sumapi sa Katipunan at nakatipon ng 3,000 tauhan sa pagsalakay sa Garison sa San Isidro noong Setyembre 2, 1896

Heneral Mariano Llan-

E

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Isulat ang mga nawawalang letra upang masagutan ang mga tanong.

1. **HE_E_AL M_O_G** - isang heneral na naging pangulo ng bansa Pilipinas na nagsimula sa pagiging tenyente bago naging heneral at nakidigma sa himagsikan laban sa Espanya.

2. HEN_R_L M_G_E_MA_V_

-Seňior Officer na nakipag laban sa Zapote Bridge laban sa Espanya at Lumaban sa digmaang Pilipino -Amerikano.

3. **H_N_R_L A_U_NA_D**_

- heneral na
nagparangal kay
Trinidad Tecson bilang
Ina ng Biak-na-Bato at
kinilala bilang Ina ng
Red Cross sa Pilipinas
ng mga Amerikano
dahil sa kanyang pag
aaruga sa mga
sugatang sundalong
Pilipino at mga
nasalanta ng digmaan.

4. L_ **T**_ - isa sa mga lugar na pinamunuan ni Heneral Vicente Lukban noong unang republika ng Pilipinas.

5. **F_ANC_S_O S_LI_A_** ang mga katagang inilagda heneral Fracisco ni Makabulos noong pumirma sa Konstitusyong Biyak na Bato.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3:

- 1. Sino ang sundalong Amerikanong bumaril sa mga sundalong Pilipino sa Calle Sociego at Silencio, Sta Mesa, Maynila noong gabi ng Pebrero 4, 1899.
  - a. Pvt. William Walter Grayson
  - b. Commodore Geroge Dewey
  - c. General Wesley Merrit
  - d. General Jacob Smith
- 2. Sino ang nakidigma sa himagsikan laban sa Espanya noong 1896-1898 at Amerikano noon lamang 1898?
  - a. Heneral Gregorio del Pilar
  - b. Heneral Antonio Luna
  - c. Heneral Emilio Aguinaldo
  - d. Heneral Artemio Ricarte
- 3. Ang lahat ng ito ay isinagawa ni Heneral Miguel Malvar maliban sa isa:
  - a. Nakipaglaban sa himagsikan laban sa Espanya
  - b. Naging pinunong heneral ng Batangas
  - c. Lumaban sa digmaang Pilipino-Amerikano
  - d. Kasama siya sa pagkolekta ng armas sa Lungsod ng Kalookan at San Isidro, Nueva Ecija
- 4. Kailan sumalakay si Heneral Mariano Llanera na may 3,000 tauhan sa Garison sa San Isidro?
  - a. Setyembre 2, 1896b. Setyembre 12, 1896

  - c. Hulyo 4, 1906d. Hulyo 24, 1906
- 5. Kailan idineklara ni Emilio Aguinaldo ang kalayaan ng ating bansa mula sa pananakop ng Espanya?
  - a. Hunyo 12, 1898 b. Hulyo 5, 1945 c. Hulyo 4, 1946

  - d. Setvembre 29, 1989

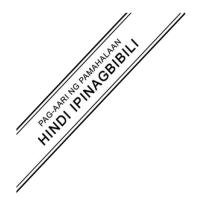

Susi sa Pagwawasto

	Veek 1							Week 2				
Mawdato 1 1. Filibusterismo 2. Suez Canal 3. Illustrado 4. Middle Class 5. Carlos Maria De La Torre	30 u3 u3 za :az u3 az ou	1869- Pagpapar Jakretong eduki 1872- pagpaslar 1880- pagbaslar 1880- pagbabal 1880- pagpaslar 1880- pagpaslar 1880- pagpaslar 1880- pagpaslar 1890- pagpaslar	ofter of the contract of the c	Susi sa Wawa 3 1. B 3. B 3. B 4. D 4. D	ilar	j : Rizal : Hidalgo celo H. Del F ciano Lopez	1. José 2. Felix 3. Mar 4. Gra Jae 5. Jua 5. Jua	oi:	sa Pagwawa Andres Bonifac Sraciano Lope ena Inse Rizal Marcelo Del Pi	1. D-1. 2. B-C 3. E-E 4. A-J		1.8 3.C 4.A 5.A 6.A 7.8 8.C 9.A 10.A
Susi sa Pag-	du sp	Susi sa Pagwa 2 1834- pagbubuk Pilipinas sa pand	1		otsc	Pagwawa	os isus	•	~~_~~			og sa isuð Satsow S
	Week 3 Wee						ek 4					
	I . Inimbitohan ang Supremo Andres Bonifacio upang aquiling pamaladan na gagalada na pagkaranduin ang sigalot sa pagitan na pagkaranduin ang sigalot sa pagitan na pangalos. 2. Ilimuloy ang kempohan kung sino ang mamumuno kung saan pinagbotohan kung sino ang mamumuno kung saan pinagbotohan kung sino ang mamumuno sa pamahaladan paggapohan kung sino ang mamumuno sa pamahalada gepolusyunanyo. 3. Ilimuloy ang kumbensyon at nagananan si Andres ponifacio. 6. Ilimuloy ang kumbensyon ang resulta na paggapagan na paggapagan sa paggapag					1. Tama 2. Tama 3. Tama 4. Mali 5. Mali 6. Tama 7. Tama 8. Tama 9. Tama 10. Tama						
	otsbwawasa as isuð						otsawawasto as isu					
Week 5												
	,	1. Aguinaldo 2. Arellano 4. Calderon 4. Malolos	emokratiko 2. Arellano abinete 3. Demokratii atalino 4. Calderon			2. Tama 3. Mali 4. Mali 4. M			7 (S		1. B	
otsowawasto I			awasto	sa Bagw 3	isu2	S otsawawasto s isus		otsawawasto i		isu2		
Week 6				We								
igaak ng Pahaloy na Paglaban Mga manunulat Mga manunulat Mga manunulat Mga manunulat			My Digm. American Am		4. Marcario Saka 5. Melchora Aqui 6. Hen. Francisco cabulos 7. Apolinario Mat 8. Hen. Marioano 9. Hen. Gregorio 10. Tirinidad Tecsa		ofter 1. Heneral Miguel 2. Heneral Miguel Malvar 3. Heneral Aguinaldo 4. Leyte 6. Francisco Soliman 5. Francisco Soliman		otsov	Susi sa Pagwawa 3 A. f. 3. D. 3. D. 4. A. A. S. A. S.		
tang Bates Susi sa Pagwawasto		dawawasto duang Bates g Putok ng	uinaldo 1. Kasun		f 1. Hen. Emilio Ag M. Hen. Miguel M 2. Hen. Antonio L		Otspw	NUM	Susi sa Pag			
		2700007.0000		otsowi	owbr	Susi sa Pa						

Sanggunian

- Antonio E.D,Banlagas E.L.,Dallo E.M. (2015). Kayamanan Batayan at Sanayang Aklat sa Araling Panlipunan. REX Store Publishing 856 Nicanor Reyes Street Recto Avenue Manila, Philippines
- Lemi D.V., Lemi L.M., Pellazar F.M. & Rasala E.S. (2014). Bigkis ng Lahi Araling Panlipunan 6. Prime Books Publishing Inc.
- Mortel D.A. & Tenorio R. L. (2015). Bayanihang Araling Panlipunan 6. Intelligence Publishing Inc.
- Antonio E.D. & Banlagas E.L.,(2015). Yamang Filipino Batayang Kagamitan ng Pagtuturo. REX Store Publishing 856 Nicanor Reyes Street Recto Avenue Manila, Philippines
- Rogel A. (2002). Projec EASE Effective and Alternative Elementary Education DepEd Complex Meralco Avenue Pasig City
- Lyn I. (July 28, 2019). Kontribusyon ng mga natatanging Pilipinog Nakipaglaban para sa Kalayaan <u>www.prezi.com</u>. retrieved April 25, 2020
- Mga Huwarang Bayani ng bansang Pilipinas. <u>www.seasite.edu</u>. retrived April 27, 2020
- Gregorio F. (June 12, 2013). Isang Pagpupugay sa Ating mga Bayani at sa Pamana Nilang Kalayaan. T.M. Kalaw St. Ermita Manila.www.nhcp.gov.ph.Retrieved April 23, 2020
- Bernardo A. (2012). Pakikipaglaban para sa Kalayaan. <u>www.slideshare.net</u>. retrieved April 21, 2020
- Gener L. (2013). Mga Bayani ng Pilipinas. www.slideshare.net. retrieved April 21, 2020
- Mga Bayani ng Pilipinas at Kanila ng Nagawa. Mga Kontribusyon ng mga Natatanging Pilipino (2014). www.bayaningfilipino.blogspot.com retrieved April 21, 2020
- Carpizo S. Images of Zodiac ng mga Bayani. www.google.com retrived April 20,2020
- Mga Talambuhay ng mga tanyag sa Filipino (September 15, 2011). www.biography.blogspot.com retrived April 21, 2020
- Sagisag Kultura (Nobyembre 1855-Setyembre 1942). www.culturaleducation.com.ph retrieved April 22, 2020

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education Region 4A CALABARZON

Office Address: Gate 2 Karangalan Village, Cainta, Rizal

Landline: 02-8682-5773, local 420/421

Email Address: lrmd.calabarzon@deped.gov.ph

